

*Сухачов Олексій Олександрович* –  
начальник сектору Департаменту  
контррозвідального захисту економіки  
держави Служби безпеки України

## **Банківське кредитування як об'єкт посягань злочинних угруповань**

*У статті досліджуються проблеми банківського кредитування  
як об'єкта посягань злочинних угруповань.*

Економічна криза негативно вплинула на банківську систему України у зв'язку з чим банківське кредитування як об'єкт злочинних посягань організованих угруповань останнім часом має тенденцію до розширення, що є одним із чинників загрози економічній безпеці країни. У сфері банківської діяльності з початку 2008 року (за 10 місяців) виявлено 3669 злочинів, із них 139 – у державних банках. Обвинувачення висунуті за ознаками злочинів, передбачених ст. 190 КК України – 1882, за ст. 191 КК України – 929, за ст. 222 КК України – 126, за ст. 205 КК України – 66, за ст. 209 КК України – 90, за ст.ст. 364 – 366 КК України – 1140, за ст.ст. 368 – 369 КК України – 49.

Ураховуючи тенденцію до зростання злочинності у сфері банківського кредитування, на сьогодні актуалізується питання щодо цільового використання кредитів, відповідальності за порушення в цій сфері та розробки правових, економічних і організаційних заходів протидії злочинності у даній сфері.

Для протидії негативним тенденціям у сфері банківського кредитування Урядом України та Національним банком України встановлено більш жорсткі економічні нормативи, в тому числі й щоденні, на основі щоденних балансів. Посилено контроль щодо проведення банками валютних операцій, встановлено новий порядок їх ліцензування, що повинно стати дієвим чинником попередження економічної злочинності у сфері банківського кредитування.

Разом із тим криміногенну ситуацію у банківській сфері значно загострюють суттєві суперечності між системою законодавства, яке певною мірою зберігає застарілі правові положення та диспозиції, науковими концепціями, що часто не надають конкретного понятійного апарату для глибокого розуміння зловживань, та потребами правоохоронної практики у вдосконаленні наявного арсеналу правових засобів протидії злочинним діянням такого спрямування. Сьогодні потреби поставили перед наукою невідкладне завдання – всебічно вивчити нові кримінальні процеси та явища, трансформувати існуючі та запропонувати нові методики боротьби з ними.

Зважаючи на зазначене, вченими приділялася значна увага окремим аспектам правового регулювання відносин, що складаються у сфері банківського кредитування. Однак, вони розглядалися не спеціально, а у зв'язку з дослідженням більш широких проблем фінансового, банківського та цивільного права. Зокрема, це стосується наукових праць Л.К. Воронової, Н.Ю. Єрпильової, Л.Г. Єфімової, М.В. Карасьової, Є.В. Карманова, О.А. Костюченка, В.Л. Кротюка, О.М. Олійник, О.П. Орлюк, С.В. Очкурєнка, П.С. Пацурківського, А.О. Селіванова, Г.А. Тосуняна, В.С. Щербини та ін.

Д.Д. Лилак, Є.В. Першиков та Г.Л. Коротка спеціально досліджували питання кредитування, але переважно в цивільно-правовому аспекті.

В окремих статтях, що з'явилися останнім часом, у ряді монографій та дисертацій (В.Ю. Абрамов, А.І. Долгова, Б.В. Волженкін, Л.Д. Гаухман, С.Е. Каіржанова, В.Д. Ларічев, О.М. Литвак, С.В. Максимова, А.І. Ольшаний, В.М. Попович, В.П. Ревін, Л.М. Стрельбицька, Г.А. Тосунян, С.С. Чернявський, П.С. Яні) аналізуються кримінально-правові, кримінологічні, процесуальні, оперативно-розшукові аспекти злочинності у банківській сфері.

Зазначені вчені значно поглибили теорію і практику розкриття та розслідування злочинів у банківській сфері, створили значне наукове підґрунтя для подальших досліджень. Разом з цим, цілий ряд важливих для теорії кримінології та правоохоронної практики напрямів цієї проблеми продовжує залишатися недослідженим, особливо це стосується процесів, що характерні для кредитно-банківської сфери.

Проведений нами науковий аналіз форм і видів кредиту дозволив здійснити наступну його класифікацію:

за формою надання: грошовий кредит (коли додаткова платіжна сила надається грошима) і товарний кредит (коли додаткова платіжна сила надається товаром з відстроченням або розстроченням грошового платежу);

за суб'єктним складом кредиторів: банківський кредит (кредитором є банк), фінансовий кредит (кредитором є небанківська фінансова установа), консорціумний кредит (кредитором є об'єднання банків або небанківських фінансових установ), та міжнародний кредит (кредитором є особа-нерезидент);

за суб'єктним складом позичальників: споживчий кредит (позичальником є фізична особа–споживач), кредит комерційного призначення (позичальником є юридична чи фізична особа–суб'єкт господарювання), міжбанківський кредит (позичальником і кредитором є банки), державний кредит (позичальником є держава), міжнародний кредит (позичальником є особа-нерезидент) та банківський вклад (позичальником є банк, а кредитором інші особи);

за способом договірної оформлення: позика (підставою виникнення якої є договір позики), кредит у вузькому розумінні (підставою виникнення якого є кредитний договір), комерційний кредит (підставою виникнення якого є договір купівлі-продажу, що передбачає попередню оплату або відстрочення платежу), лізинговий кредит (підставою виникнення якого є договір лізингу), факторинговий кредит (виникає на підставі договору факторингу за фактом відступлення права грошової вимоги) та кредит під цінні папери, що засвідчують відносини позики (виникає за фактом розміщення позичальником боргових цінних паперів).

Серед виділених форм і видів кредиту банківський кредит відіграє найбільш значну роль. Основна його класифікуюча ознака полягає у наявності банку як особи кредитора в кредитному зобов'язанні. Тому саме особливості юридичного статусу банку визначають характер правового регулювання банківського кредитування.

Досить тривалий час у науковій літературі дискутується питання щодо видової належності договору банківського кредиту. Окремі автори розглядають його як різновид договору займу [1, с. 213 – 215; 2, с. 124]. Інші вчені дотримувалися іншої точки зору, яка полягала в тому, що договір банківського кредиту є самостійним договором, який не може ототожнюватися з договором займу [3, с. 7; 4, с. 74 – 75].

Відмінності між цими договорами будувалися за наступними ознаками:

плановість договору банківського кредиту;

поєднання в ньому планово-організаційних та майнових елементів у зв'язку з наявністю у банку владних повноважень щодо позичальника;

цільове призначення банківського кредиту;

особливий суб'єктний склад – банк і організація;

за предметом – стверджується, що предметом договору банківського кредиту можуть бути лише гроші, а договором займу – також і речі.

В юридичній літературі також зустрічалися різні підходи до вирішення питання щодо того, реальним або консенсуальним і одностороннім чи двостороннім [5, с. 9] є договір банківського кредиту. На сучасному етапі розвитку законодавчого регулювання кредитних відносин дану проблему можна вважати вирішеною, оскільки пунктом 50 Положення “Про кредитування” [6] передбачено відповідальність банку за несвоєчасне перерахування суми кредиту позичальнику, що засвідчує той факт, що договір вважається укладеним з моменту підписання і він передбачає наявність взаємних прав та обов’язків ще до фактичної видачі кредиту шляхом перерахування суми кредиту на рахунок позичальника. Крім того, у першому розділі цього Положення передбачається такий вид кредитної угоди, як угода про надання кредитної лінії – про надання кредиту у майбутньому у розмірі, що не перевищує попередньо обумовленого, протягом визначеного періоду часу без проведення додаткових спеціальних переговорів. Таким чином, договір банківського кредиту є консенсуальним двостороннім зобов’язанням.

Разом з цим, характеристики банківського кредиту, а також його цільовий характер та наявність передбачених у договорі контрольних функцій банку щодо позичальника, не дають достатніх підстав для розмежування кредиту у цілому й займу, а також банківського кредиту й займу, як стверджують окремі дослідники [7, с. 6], оскільки системні риси відносин займу та кредиту засвідчують їх єдину природу, а особливості окремих видів кредитних відносин є основою для їх внутрішньовидових класифікацій.

Статтею 2 Закону України “Про банки і банківську діяльність” [8] поняття “банківський кредит” визначене як будь-яке зобов’язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов’язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов’язання боржника щодо повернення заборгованої суми і сплату процентів та інших зборів з неї.

Дане визначення банківського кредиту включає три операції, які статтею 49 Закону також віднесені до кола кредитних операцій – надання кредитів, гарантій (поручительств) і факторингових послуг. Проте поняття “кредитні операції” є змістовно більш широким, ніж “банківський кредит”, оскільки, крім вищенаведених, також включає посередницькі операції з цінними паперами та лізинг.

Правові принципи, покладені в основу регулювання банківської діяльності, мають не лише загальнотеоретичне, а й практичне значення. Як справедливо відзначають Г.А. Тосунян і А.Ю. Вікулін, “принципи банківського права мають нормативне значення і відрізняються від норм тим, що мають більш узагальнений характер і торкаються головних питань відносин, які становлять собою предмет банківського права і є ядром його системи” [9, с. 47].

Принципи регулювання банківського кредитування, виконуючи системоутворюючу функцію, забезпечують органічний взаємозв’язок між суб’єктами (банк та позичальник) та об’єктом (банківський кредит) кредитних правовідносин. Виконуючи ж нормативну функцію, ці принципи визначають юридичний характер прав і обов’язків, що виникають у контексті реалізації кредитних правовідносин.

Тому правовими принципами регулювання банківського кредитування слід вважати основоположні правила, що надають відносинам між банками і позичальниками з приводу надання банківського кредиту ознак системності та упорядкованості, а також обумовлюють характер і зміст сукупності юридичних норм, які забезпечують досягнення кінцевої мети банківського регулювання – юридичного захисту законних прав та інтересів вкладників.

Наукова література та чинне законодавство містять чимало посилань на різноманітні загальні принципи регулювання кредитних відносин. Зокрема, мова йде

про верховенство права і законність, захист права власності, свободу кредитної діяльності і незалежність банку при здійсненні кредитування, конкуренцію, державне та договірне регулювання, поєднання інтересів держави і суб'єктів кредитних відносин, здійснення кредитної діяльності спеціалізованими установами, відповідність банківського кредиту ринковим умовам, ефективність і раціональність кредитування тощо [10, с. 306 – 308]. Зазначені принципи мають важливе методологічне значення. Однак вони не забезпечують системного регулювання банківського кредитування та не обумовлюють фінансово-правового характеру відповідних юридичних норм. У цьому зв'язку слід зазначити, що в Україні не існує впорядкованого підходу до закріплення спеціальних правових принципів, які безпосередньо визначають характер регулювання банківського кредитування як цілісного механізму і покладаються в основу нормативного регулювання діяльності банків та позичальників у процесі кредитування.

Повернення суми грошових коштів або матеріальних цінностей складає основу змісту кредитних правовідносин. Необхідність повернення кредиту виникає по завершенні кругообігу позиченої вартості та є юридичним правилом, що закріплює позикову природу кредитування. Терміновість тісно змикається з принципом поворотності, оскільки встановлення межі кредиту в часі і є встановленням обов'язку повернення. Безстрокового кредиту не існує. Економічною основою терміновості кредиту є безперервність кругообігу фондів суспільного господарства, оскільки в кінці кожного обороту відбувається вивільнення коштів для погашення кредиту.

За роки незалежності в Україні в основному сформувалася система банківського нагляду та контролю. В цілому вона функціонує задовільно, виключає відкрите шахрайство з кредитними ресурсами, дає можливість своєчасно виявляти нестійке фінансове становище комерційного банку. Однак, у чинному фінансовому законодавстві, що встановлює правила здійснення кредитної діяльності, залишається чимало недоліків і протиріч з багатьох ключових питань кредитного регулювання.

Крім того, сфера банківської діяльності пов'язана з концентрацією значних матеріальних цінностей і фінансових механізмів, що впливають на господарську діяльність підприємств, регіонів і цілих галузей економіки країни. Сучасна вітчизняна банківська діяльність не просто є привабливою для кримінального середовища – вона перетворилася на сферу стійкої злочинної діяльності та підвищеної терпимості до злочинів [11, с. 92].

Розглядаючи злочинність у сфері банківського кредитування в якості системного явища, необхідно зазначити, що вона є результатом взаємодії множини факторів. Для вироблення дієвих механізмів її попередження необхідно дослідити вплив основних чинників, що визначають загальну ситуацію в даній сфері.

Виходячи із застосування багатофакторного методу аналізу процесів і явищ, можна запропонувати виділення факторів загального та безпосереднього впливу. Фактори загального впливу діють на всі сфери соціального буття, у тому числі й на злочинність у сфері банківського кредитування. Фактори безпосереднього впливу є специфічними для сфери банківського кредитування, вони діють безпосередньо на банківську злочинність.

Сучасна кримінологічна теорія виділяє наступні основні сфери життєдіяльності суспільства: економічну, соціальну, політичну та духовну. При цьому враховується, що всі вони знаходяться у діалектичному взаємозв'язку та органічній єдності. Виділення означених основних сфер для кримінології є важливим у наступних аспектах: по-перше, оскільки злочинність є невід'ємною складовою суспільних відносин, необхідно дослідити особливості цих відносин, закономірності, притаманні різним сферам життєдіяльності, тобто враховувати економічні, соціальні та інші закони розвитку і функціонування суспільства; по-друге, в процесі вивчення

детермінант злочинності застосовуються методи аналізу від абстрактного до конкретного, що передбачає використання результатів економічних, соціологічних та інших досліджень; по-третє, вивчаючи наближені до злочинності системи детермінації, дослідник отримує та передає інформацію іншим спеціалістам, які вивчають інші аспекти проблеми; по-четверте, отримана інформація може використовуватися для організації подальших спільних міждисциплінарних досліджень [12, с. 243].

На основі виділених чотирьох сфер життєдіяльності суспільства, можна систематизувати фактори загального впливу, що діють на злочинність у сфері банківського кредитування: економічні, соціальні, політичні та духовні.

Економічні фактори є найбільш криміногенними, оскільки вони впливають не лише на сферу банківського кредитування, але й на сферу економічних відносин у цілому. Одним з найбільш суттєвих факторів цієї групи можна вважати фінансову кризу, яка призвела до потрясіння всієї фінансово-банківської системи. Поява цього фактора зумовила ряд важливих для кримінології наслідків: по-перше, в кредитно-банківській сфері різко загострилася конкурентна боротьба за клієнтів, за сфери впливу, що призводить до зростання кримінальних проявів, у тому числі банкрутств та злісного ухилення від виконання кредиторських зобов'язань; по-друге, без роботи залишилося багато кваліфікованих спеціалістів, які, за визначених умов, можуть стати серйозним резервом для формування злочинного середовища, що спеціалізуватиметься, в основному, на посяганнях на кредитно-банківську сферу.

До факторів економічного змісту, що негативно впливають на кредитно-банківську сферу, можна віднести деформацію структури вітчизняної економіки. Вона знаходить свій вираз у тому, що питома вага виробничих галузей економіки значно знизилася, продовжується занепад потенціалу промисловості та сільського господарства, а інвестиції перерозподіляються до невиробничого сектору, особливо торгівлі. У кримінологічному плані така ситуація є досить сприятливою для зловживань у кредитно-фінансовій сфері, оскільки значну частину кредитно-банківських операцій складає кредитування не виробників продукції, які, як правило, є надійними позичальниками, а комерційних посередників, що часто заробляють завдяки нерозвиненості економічних зв'язків та кримінальними зловживаннями щодо власних кредиторів.

Наступним економічним фактором, що суттєво впливає на злочинність у сфері банківського кредитування, є періодичний незаконний перерозподіл та рейдерські акції. Цей фактор призводить, по-перше, до перерозподілу, у тому числі й кримінального, грошових ресурсів у самій кредитно-банківській сфері, ініціюючи зростання фіктивних банкрутств чи інших кримінальних зловживань; по-друге, відбувається становлення визначеної злочинної спеціалізації та професіоналізації, які суттєво ускладнюють виявлення, розкриття та розслідування злочинних посягань на кредитно-банківську систему.

Досить вагомим фактором економічного змісту в кредитно-банківській сфері можна вважати надмірне, майже недиференційоване оподаткування організацій та громадян. Така ситуація стимулює перехід суб'єктів господарювання до сфери тіньової економіки, де мінімізуються податки, але й одночасно зростають ризики кримінальних посягань. Даний фактор впливає на злочинність у кредитно-банківській сфері різними шляхами: по-перше, позичальники-підприємці, основна діяльність яких знаходиться в "тіні", є ненадійними, оскільки напрацьовані ними механізми ухилення від оподаткування можуть використовуватися для кримінального порушення зобов'язань відносно кредитного договору; по-друге, при укладанні кредитної угоди досить важко реально оцінити фінансовий стан позичальника, якщо основна частина його активів функціонує нелегально; по-третє, організації, в основі діяльності яких знаходяться тіньові операції, усвідомлюючи

наявні її ризики, часто мають власні структури безпеки, що можуть бути направлені проти кредиторів, які висувають законні вимоги щодо повернення коштів.

Серед соціальних факторів впливу на злочинність у сфері банківського кредитування необхідно виділити загальне падіння життєвого рівня більшості населення та значне зростання майнового розшарування громадян. Процеси соціальної диференціації відбуваються в усіх економічних системах, і Україна не є винятком, однак історія проведення вітчизняних соціально-економічних та політичних реформ вказує на наявність факторів, які сприяли досить різкому зростанню диференціації доходів населення та значно загострили прояви соціального невдоволення внаслідок порушення задекларованих державою рівності шансів та вирівнювання доходів для підтримання соціальної злагоди у суспільстві. На сьогодні ж у державі, на жаль, загальна тенденція така, що багаті одержують все більший доход, а бідні – дедалі менший, а це значно поглиблює диференціацію українського суспільства та унеможлиблює зростання чисельності представників “середнього класу”, який традиційно виступає основою стабільного політичного та соціально-економічного розвитку всіх країн. Якщо зробити порівняльну експертну оцінку обсягів накопиченого майна у полярних груп (як критерії взято поточні грошові доходи вище 2 000 дол. США на місяць, грошові заощадження понад 20 000 дол. США, автомобіль вартістю більше 20 000 дол. США, замський будинок, щорічний відпочинок вартістю понад 5 000 дол. США), то до 85 % домогосподарств характеризуються нульовим потенціалом і майже 10 % володіють ним на визначеному рівні. Звідси можна зробити висновок про гіпертрофовані, досить небезпечні для національного розвитку реалії розвитку українського суспільства.

З точки зору кримінологічного впливу виділені фактори мають важливе значення: по-перше, падіння життєвого рівня основної маси населення та зростання його майнового розшарування призводять до збільшення кількості посягань на кредитно-банківську систему з боку високоінтелектуальних, але малозабезпечених верств населення; по-друге, прагнення до зміни соціального статусу і переходу до більш забезпечених груп ініціює злочинні посягання на кредитно-банківську сферу самими банківськими працівниками. Значимим криміногенним фактором є також відсутність у значної частини населення необхідних знань про можливості кредитно-банківської системи, навичок участі в кредитних операціях. Це сприяє зростанню кількості потенційних жертв кримінальних зловживань у кредитно-банківській сфері.

Виділяючи фактори загального впливу на злочинність у сфері банківського кредитування політичного змісту, необхідно, насамперед, зазначити, що політична система України все ще знаходиться на стадії становлення і розвитку. Це зумовлює постійний перерозподіл тих чи інших повноважень між різними гілками влади, перерозподіл впливу різних політичних партій. Така значна динаміка політичних процесів потребує постійного підвищеного рівня фінансування. Разом з цим, для більшості політичних партій питання характеру джерел фінансування не відіграють ніякої ролі. Так, у процесі проведення широкомасштабних виборчих перегонів досить часто використовуються гроші, отримані шляхом кримінальних зловживань, у тому числі й в кредитно-банківській сфері. Дія цього фактора на злочинність у досліджуваній сфері полягає у наступному: по-перше, відсутність стабільності політичної системи призводить до послаблення всіх видів державного та іншого видів контролю, що зумовлює її вразливість щодо кримінальних посягань; по-друге, окремі політичні структури, яким потрібні значні грошові кошти, роблять на них негласне соціальне замовлення, не цікавлячись тим, що вони можуть бути отримані незаконно, у тому числі й шляхом кримінальних зловживань у кредитно-банківській сфері. Не менш суттєвим політичним фактором є вкрай високий рівень корумпованості органів державного управління. Його вплив на злочинність у

кредитно-банківській сфері можна визначити за різними напрямками: по-перше, завдяки корупції окремим господарюючим суб'єктам для отримання кредиту вдається організувати поручительство державних структур; по-друге, покровительство корумпованих чиновників примушує банк-кредитор відмовитися від кримінального переслідування недобросовісних позичальників; по-третє, корупціонери часто сприяють неправомірному вирішенню ситуацій в процесі кримінальних банкрутств банків та взаємних претензій банків у випадках, коли вони виступають у ролі кредиторів чи позичальників.

Серед негативних факторів духовного впливу на злочинність у кредитно-банківській сфері необхідно виділити відсутність єдиної національної ідеї. Відсутність духовної єдності призводить до загрозливого стану, коли суспільство розколоте за регіональною ознакою чи за груповими інтересами. Така ситуація не може не впливати на злочинність у сфері кредитних відносин. Тут, як і в усьому суспільстві відсутня духовна єдність та взаєморозуміння взаємних поступок і належної довіри між кредиторами та позичальниками. Скоріше, спостерігається протистояння, яке часто призводить до застосування незаконних методів забезпечення власних економічних інтересів за рахунок інтересів свого партнера.

Таким чином, ринкова природа кредитних відносин визначає їх швидку кон'юнктуру, змінюваність, а значить, високу ризикованість кредитних операцій, про що свідчать поширені випадки порушення принципів кредиту, кредитних угод, що вимагає удосконалення системи банківського кредитування, застосування гнучких і дійових методів, які б передбачили ризики і долали їх.

Поняття кредиту можна розглядати у вузькому та широкому значенні. У вузькому розумінні кредит – це певна сума грошових коштів, що банк зобов'язується надати позичальникові в розмірі і на умовах, передбачених кредитним договором, яка підлягає поверненню разом з процентами, що нараховуються на неї, або ж як отримана позичальником від банку на підставі кредитного договору грошова сума, яка в тому ж самому розмірі підлягає поверненню разом з нарахованими на неї процентами. У широкому розумінні, кредит – це встановлені відповідно до кредитного правочину відносини кредитодавця та позичальника в зв'язку з виникненням, виконанням, забезпеченням виконання та припиненням грошового зобов'язання.

Банківський кредитний договір – це самостійний, консенсуальний, двосторонній, відплатний, строковий договір, за яким банк зобов'язується надати фінансову послугу з надання грошових коштів (кредиту) позичальникові у спосіб, передбачений договором, а позичальник, набувши відповідно право власності або право вимоги щодо розпорядження кредитом, зобов'язаний у визначений строк повернути кредит та сплатити винагороду за надану послугу у вигляді процентів.

Результати аналізу чинного законодавства України засвідчили відсутність норм, що забезпечують системний підхід до реалізації основоположних принципів фінансово-правового регулювання банківського кредитування. З метою впровадження якісно нового законодавства у цій сфері необхідно прийняти окремий рамковий закон про банківський кредит та внести зміни до низки законодавчих актів з питань кредитування.

Головне місце в поясненні джерел злочинності у сфері кредитно-банківських відносин повинна займати концепція соціального детермінізму і філософська категорія причинності, яка серед усього різноманіття детермінуючих зв'язків є його основним видом.

#### **Список використаних джерел**

1. Флейшиц Е.А. Расчетные и кредитные правоотношения. – М.: Юр. лит., 1956. – 275 с.
2. Усоткин М.М. Организация и планирование кредита. – М.: Финансы, 1967. – 150 с.

3. *Гроші, банки та кредит: у схемах та коментарях: Навчальний посібник* / За ред. Б.Л. Луціва. – Львів: Львівський банківський коледж Національного банку України, 1999. – 155 с.
4. *Компанеєц Е.С., Полонский Э.Г.* Применение законодательства о кредитовании и расчетах. – М.: Юр. лит., 1967. – 237 с.
5. *Гуревич И.С.* Правовые проблемы расчетных и кредитных отношений: Автореф. дис. ... д-ра юрид наук. – Л., 1972. – 16 с.
6. *Положення “Про кредитування”*: Затв. Постановою Правління НБУ від 28.09.95 № 246 // *Закон и бизнес.* – 11.11.95. – № 69. – С. 18–21.
7. *Чалий Ю.І.* Договір банківського кредиту и правові засоби забезпечення повернення кредитних коштів: Автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03 / Ун-т внутрішніх справ. – Харків, 1997. – 16 с.
8. *Закон України “Про банки і банківську діяльність”*. – Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 5 – 6, Ст. 30.
9. *Госунян Г.А., Викулин А.Ю.* Принципы банковского права // *Государство и право.* – 1998. – № 11. – С. 47–57.
10. *Гроші та кредит: Підручник* / За ред. Івасіва Б.С. – Тернопіль: Карт-бланш, 2000. – 510 с.
11. *Ю.О. Тараненко, І.Г. Андрущенко, О.П. Дзісяк.* Зловживання у банківській сфері та пропозиції щодо їх подолання // *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика).* – № 13. – С. 91–99.
12. *Кримінологія. Учебник для вузов* / Под общей ред. А.И. Долговой. – М., 2001. – 642 с.

*The article is dedicated to the examination of the problems of the bank crediting as an object of the encroachments of the criminal groups.*

© О.О. Сухачов, 2008